

TRUNG QUỐC VỚI CƠ CHẾ "10 + 3" VÀ HỢP TÁC TRUNG - NHẬT - HÀN TRONG TIẾN TRÌNH HỢP TÁC ĐÔNG Á

TS. LÊ VĂN MỸ

Viện Nghiên cứu Trung Quốc

Cơ chế "10+3" là Hội nghị các nhà lãnh đạo 10 nước ASEAN với 3 nước Đông Bắc Á là Trung Quốc, Nhật Bản và Hàn Quốc, do ASEAN khởi xướng năm 1997, nhân kỷ niệm 30 năm ngày thành lập ASEAN. Hội nghị các nhà lãnh đạo "10+3" mỗi năm được tổ chức một lần. Hiện nay cơ chế "10+3" đã phát triển thành kênh chính trong Hợp tác Đông Á, đã và đang phát huy vai trò thúc đẩy tiến trình hoà nhập kinh tế khu vực Đông Á. Mặt khác, cơ chế gặp gỡ định kỳ các nhà lãnh đạo 3 nước Trung Quốc, Nhật Bản, Hàn Quốc đã làm cho Hợp tác khu vực Đông Á với hạt nhân là Trung - Nhật - Hàn trở thành một động lực tích cực của tiến trình hình thành Cộng đồng kinh tế Đông Á.

1. Trung Quốc với cơ chế "10 + 3"

Ngày 14/12/1997, Thủ tướng Trung Quốc Chu Dung Cơ, Thủ tướng Nhật

Bản Hashimoto và Thủ tướng Hàn Quốc Kim Tế Chung đã được mời tới dự Hội nghị thượng đỉnh không chính thức lần thứ hai của ASEAN tổ chức ở thủ đô Kuala Lumpur (Malaysia), nhân dịp kỷ niệm 30 năm ngày thành lập ASEAN. Sau khi tham dự Hội nghị, các nhà lãnh đạo 3 nước Đông Bắc Á đã cùng họp với các nhà lãnh đạo ASEAN, một hội nghị chính thức của 13 nhà lãnh đạo các nước Đông Á được tổ chức, cơ chế "10 + 3" ra đời.

Việc xây dựng cơ chế "10+3" lần đầu tiên đã tạo điều kiện cho các quốc gia Đông Á có thể thảo luận một cách cầu thị đầy đủ, độc lập, tự chủ về mô hình, nguyên tắc, phương hướng tương lai và mục tiêu cuối cùng của hợp tác kinh tế khu vực Đông Á. Xét về tiến trình "10+3" cho tới nay có thể thấy, hợp tác khu vực Đông Á hiện nay lấy lĩnh vực kinh tế làm nòng cốt và trong tương lai sẽ mở rộng sang các lĩnh vực hợp tác khác.

Có thể thấy rằng, cơ chế "10+3" đã phá vỡ mô hình "đàn sếu bay" và làm nổi bật vai trò của Trung Quốc.

Mô hình "đàn sếu bay" là mô hình của Hợp tác Đông Á những năm cuối thế kỷ XX. Với mô hình này Nhật Bản là "con sếu đầu đàn", tiếp đến là "4 con rồng nhỏ" châu Á (Xinhhapo, Đài Loan, Hàn Quốc, Hồng Kông) rồi đến Trung Quốc và một số nước ASEAN. Nhưng vào cuối những năm 90 thế kỷ XX, tình trạng kinh tế của Nhật Bản đi vào suy thoái, khiến Nhật Bản khó có thể tiếp tục giữ vai trò là "sếu đầu đàn". Cùng với trình độ công nghiệp hoá và trình độ khoa học kỹ thuật của nhiều nước và nền kinh tế ở Đông Á được nâng cao và mức quốc tế hoá sản xuất được tăng cường, sự phát triển của kinh tế tri thức ở mức độ lớn khiến cho các nước công nghiệp hoá truyền thống và các nước công nghiệp hoá sau đứng xích lại gần nhau hơn. Mô hình "đàn sếu bay" đã dần tan rã, địa vị "anh cả" của Nhật Bản bị lung lay và vai trò của Trung Quốc trong hợp tác kinh tế khu vực ngày càng nổi bật.

Kể từ khi tiến hành công cuộc "cải cách và mở cửa" đến nay, Trung Quốc đã đạt được rất nhiều thành công trên nhiều lĩnh vực. Nền kinh tế Trung Quốc liên tục tăng trưởng cao trong nhiều năm liền, đời sống của người dân Trung Quốc được nâng cao rõ rệt. Và vai trò "nước lớn có trách nhiệm" của Trung Quốc đang ngày càng được thể hiện rõ nét.

Chúng ta nhớ lại, trong thời gian xảy ra khủng hoảng tiền tệ châu Á năm 1997, khi đó Chính phủ Nhật Bản đã thả

nổi đồng tiền của mình, làm cho tình hình tài chính ở Đông Á càng thêm rối ren. Vào thời khắc này, mọi nước Đông Á đều theo dõi tỷ giá hối đoái của đồng NDT. Chính phủ Trung Quốc đã coi trọng việc ổn định toàn bộ kinh tế Đông Á, đặc biệt quan tâm tới việc các nước vừa và nhỏ không còn đủ sức chịu sức ép thả nổi đồng tiền nên đã kiên quyết không thả nổi đồng NDT, từ đó Trung Quốc giữ được niềm tin của các quốc gia trong khu vực. Cùng với sự phát triển nhanh chóng, liên tục và mức độ hoà nhập vào nền kinh tế thế giới sâu sắc hơn, Trung Quốc ngày càng coi trọng hợp tác kinh tế khu vực Đông Á, không ngừng mở rộng và đi vào chiều sâu hợp tác.

Phó Chủ tịch Trung Quốc Hồ Cẩm Đào trong cuộc gặp gỡ không chính thức giữa lãnh đạo ASEAN-Trung Quốc, Nhật Bản, Hàn Quốc ngày 16/12/1998 tại Hà Nội, đã phát biểu: "Là một thành viên của Đông Á, Trung Quốc luôn coi trọng việc tăng cường hợp tác Đông Á. Từ cuộc gặp không chính thức lần đầu tiên đến nay, Trung Quốc đã không ngừng nỗ lực để bảo vệ sự ổn định và phát triển của Đông Á thậm chí của cả châu Á trong tình hình tự mình cũng phải đối mặt với rất nhiều khó khăn, nhưng Chính phủ Trung Quốc với thái độ trách nhiệm cao, nỗ lực mở rộng nhu cầu trong nước, đảm bảo tăng trưởng kinh tế".⁽¹⁾

Trong tiến trình hợp tác 10 +3 hay nói rộng hơn là hợp tác Đông Á, mặc dù Trung Quốc không phải là lực lượng "lãnh đạo" của tiến trình này, nhưng Trung Quốc đã đóng vai trò rất quan

trọng trong quá trình hoạch định mục tiêu, nội dung và các biện pháp triển khai hợp tác. Về lực lượng chủ đạo trong hợp tác 10 +3, Trung Quốc ủng hộ ASEAN đóng vai trò chủ đạo tiến trình này.

Tại Hội nghị các nhà lãnh đạo ASEAN-Trung, Nhật, Hàn lần thứ 8 (tháng 11-2004) Thủ tướng Trung Quốc Ôn Gia Bảo đã có bài phát biểu quan trọng đưa ra 7 kiến nghị nhằm thúc đẩy hợp tác Đông Á đi vào chiều sâu:

- Thúc đẩy xây dựng khu mậu dịch tự do Đông Á.
- Đi sâu hợp tác tài chính và đầu tư.
- Mở rộng đối thoại và hợp tác an ninh.
- Thúc đẩy hợp tác xã hội, văn hoá, khoa học kỹ thuật
- Phát huy sức mạnh tổng hợp nguồn trí tuệ trong hợp tác 10+3.
- Quy hoạch khoa học tương lai Hợp tác Đông Á.
- Ủng hộ “Nhóm 10+3” (Năm 2003, Ban thư ký ASEAN thành lập nhóm 10+3, đến nay đã phát huy vai trò tích cực trong việc qui hoạch, điều chỉnh và thúc đẩy hợp tác trên các lĩnh vực. Kiến nghị các nước đẩy nhanh mức độ ủng hộ nhóm 10+3, phía Trung Quốc sẽ quyên góp 200 nghìn USD cho nhóm này).

Thủ tướng khẳng định: “Sự phát triển của Trung Quốc không tách rời khỏi hợp tác với các nước châu Á. Tìm kiếm sự phát triển trong hợp tác, tìm kiếm an ninh trong hợp tác, là bộ phận cấu thành quan trọng trong chính sách đối ngoại

của Trung Quốc thời kỳ mới. Trung Quốc sẽ giương cao ngọn cờ hoà bình, phát triển, hợp tác, kiên trì phương châm “thân thiện với láng giềng, làm bạn với láng giềng”, tích cực tham gia thúc đẩy hợp tác khu vực châu Á, gắn chặt sự phát triển của Trung Quốc với chấn hưng châu Á, kết hợp chặt chẽ việc bảo vệ lợi ích của Trung Quốc với lợi ích chung của các nước trong khu vực.”⁽²⁾

Thủ tướng Quốc vụ viện Trung Quốc Ôn Gia Bảo trong Hội nghị thượng đỉnh Đông Á ngày 12/12/2005 tại Kuala Lumpur (Malayxia) lại có bài phát biểu quan trọng với chủ đề “Sự phát triển hoà bình của Trung Quốc và cơ hội của Đông Á”, trong đó khẳng định: “Sự phát triển của Trung Quốc không thể tách rời thế giới, càng không thể tách rời Đông Á. Trung Quốc thực hiện chính sách đối ngoại “hoà hợp với các nước láng giềng” làm cho mối quan hệ giữa Trung Quốc và các nước láng giềng xích lại gần nhau hơn, từ đó đặt nền tảng kinh tế, chính trị vững chắc cho sự hợp tác giữa Trung Quốc và các nước Đông Á”.

Có thể thấy rằng Trung Quốc đã và đang tích cực dồn sức cho sự hợp tác Đông Á, với mục đích “láng giềng hoà thuận, láng giềng an ninh, láng giềng thịnh vượng”. Trung Quốc hy vọng thông qua hợp tác, thúc đẩy hoà bình và phồn vinh của khu vực, đồng thời tạo ra môi trường bên ngoài thuận lợi cho sự phát triển của chính mình. Sự phát triển của Trung Quốc không chỉ mang lại hạnh phúc cho 1,3 tỷ dân Trung Quốc mà còn mang lại nhiều cơ hội cho các nước Đông Á”.⁽³⁾

Mục tiêu cuối cùng của hợp tác "10+3" là xây dựng hợp tác kinh tế nhất thể hoá trong toàn khu vực Đông Á.

Hội nghị các nhà lãnh đạo "10+3" lần thứ 6 tổ chức tháng 11-2002 tại Campuchia đã nêu rõ, mục tiêu cuối cùng của Hội nghị là xây dựng Khu vực mậu dịch tự do toàn Đông Á. Khu vực mậu dịch tự do này sẽ là khu vực tự do kiểu mới không mang tính loại trừ lẫn nhau.

Trung Quốc tích cực tham gia hợp tác kinh tế khu vực Đông Á, phù hợp với lợi ích lâu dài của Trung Quốc. Trung Quốc gia nhập WTO đồng nghĩa với việc kinh tế Trung Quốc hoà nhập sâu hơn vào nền kinh tế thế giới, đồng thời cũng làm cho thế giới được hưởng lợi từ sự mở cửa và phát triển của Trung Quốc. Trung Quốc thuộc Đông Á. Đông Á đang là đối tác kinh tế thương mại lớn nhất của Trung Quốc. Vì vậy sự hoà nhập của Trung Quốc với thế giới trước hết sẽ là sự hoà nhập của Trung Quốc với khu vực Đông Á. Về mặt chính trị, sự tăng cường hợp tác kinh tế giữa Trung Quốc với các nước Đông Á khiến cho các nước láng giềng Đông Á nhận thức sâu sắc hơn sự phát triển của Trung Quốc sẽ tạo nhiều cơ hội cho sự phát triển kinh tế của các nước trong khu vực.

Bài phát biểu của Thủ tướng Ôn Gia Bảo tại Hội nghị các nhà lãnh đạo ASEAN - Trung Quốc, Nhật Bản, Hàn Quốc lần thứ 9 (ngày 12-12-2005) đã nêu rõ: "Trong những năm gần đây, khu vực Đông Á đã trải qua hàng loạt thử thách khó khăn. Các nước Đông Á đã chịu

thắng thiên tai sóng thần ở Ấn Độ Dương, tích cực đối phó với tác động của dịch cúm gia cầm, nỗ lực khắc phục ảnh hưởng của giá dầu liên tục tăng cao. Trước khó khăn và thách thức, các quốc gia và nhân dân các nước Đông Á đã thể hiện dũng khí lớn lao và tinh thần hợp tác cao độ. Nền kinh tế các nước Đông Á tiếp tục duy trì được tốc độ tăng trưởng, khả năng ứng phó với khủng hoảng, chống lại thiên tai và rủi ro được tăng cường rõ rệt".

Thủ tướng nhấn mạnh: dưới sự cố gắng chung của chúng ta, hợp tác 10+3 đã đạt được tiến triển mới đáng mừng. Hợp tác kinh tế thương mại vững bước tiến lên, nghiên cứu học thuật về tính khả thi của khu vực mậu dịch tự do Đông Á chính thức khởi động, mạng lưới các thỏa thuận tự do thương mại đã bắt đầu đạt được quy mô lớn, tiếp tục đi sâu hợp tác tiền tệ, đã ký 17 hiệp định trao đổi tiền tệ song phương trong khuôn khổ "Hiệp định Chiềng Mai". Các bên đã đạt được nhận thức chung về việc xây dựng và hoàn thiện các cơ chế quyết sách tập thể và trình tự khởi động trao đổi tiền tệ trên cơ sở song phương, từng bước khởi động tiến trình đa phương hoá "Hiệp định Chiềng Mai". Xây dựng thị trường chứng khoán châu Á đã đạt được tiến triển thực chất, thị trường chứng khoán đồng tiền châu Á mở rộng nhanh chóng. Hợp tác trong lĩnh vực an ninh phi truyền thống như chống lại tội phạm xuyên quốc gia ngày càng được tăng cường. Hợp tác trên các lĩnh vực như phúc lợi và phát triển xã hội, xoá đói giảm nghèo, đầu tư doanh nghiệp vừa và nhỏ, đổi mới quản lý chính

phủ...lần lượt được khởi động, làm phong phú thêm nội hàm hợp tác...

10 + 3 tôn trọng vai trò chủ đạo của ASEAN trong tiến trình hợp tác, kiên trì lấy hợp tác hiện có của ASEAN làm nền tảng ...⁽⁴⁾

Cũng phải thấy rằng, trong quá trình phát triển hợp tác “10 +3” tất yếu sẽ gặp phải nhiều vấn đề khó khăn. Một nhân tố gây trở ngại quan trọng trong hợp tác “10 + 3” là trình độ phát triển của các bên hợp tác chênh lệch rõ rệt. Trong số 13 nước, thu nhập bình quân đầu người của Nhật Bản, Xinggapo đạt hơn 3000 USD, trong khi đó, Myanmar, Lào, Campuchia chỉ có hơn 200 USD. Về phương diện ngoại thương, lưu thông tiền tệ, Trung - Nhật - Hàn đều đứng đầu thế giới, trong khi đó Myanmar, Lào, Campuchia lại rất hạn chế... Vì vậy, trong hợp tác “10 + 3”, việc quan tâm đến lợi ích của các nước có trình độ phát triển kinh tế tương đối thấp, tạo điều kiện cho các nước này hưởng các điều kiện ưu đãi đặc biệt và viện trợ phát triển là vấn đề cần được xem xét nghiêm túc, nếu không, sự chênh lệch trong phát triển kinh tế của các nước trong khu vực Đông Á không những không thu hẹp lại mà còn có thể giãn ra, và như vậy việc nhất thể hoá kinh tế khu vực với ý nghĩa thực sự khó mà thực hiện được. Trung Quốc cho rằng, khung hợp tác “10 + 3” cần phải tôn trọng tính đa dạng trong tình hình thực tế của các nước và thực tế phát triển mất cân bằng giữa các nước, tuân thủ nguyên tắc cùng tạo thuận lợi cho nhau, cùng có lợi, tiến dần theo trình

tự, tôn trọng hiệu quả thực tế... Về một số dự án hợp tác cụ thể, Trung Quốc tỏ rõ thái độ tích cực tham gia. Trung Quốc đã đầu tư vốn giúp đỡ Lào và Myanmar khai thông đường sông, để thực hiện khai thông đường sông giữa 4 nước Trung Quốc, Lào, Myanmar, Thái Lan. Trung Quốc ủng hộ kế hoạch đường sắt xuyên Á mà các nước ASEAN áp ử... Trung Quốc coi trọng sự hợp tác Trung - Nhật - Hàn. Dưới sự cố gắng chung của Trung Quốc và 2 nước Nhật Bản, Hàn Quốc, Hợp tác Trung Quốc-Nhật Bản-Hàn Quốc đã hình thành cơ chế gặp gỡ định kỳ giữa các nhà lãnh đạo 3 nước để giải quyết những vướng mắc và nhằm phát triển ngày một tốt hơn quan hệ giữa 3 nước Trung Quốc-Nhật Bản-Hàn Quốc...

2. Hợp tác Trung - Nhật - Hàn

Những năm gần đây, Trung Quốc tích cực tham gia hợp tác “10+3” và hợp tác kinh tế 3 nước Trung-Nhật-Hàn. Chủ tịch Trung Quốc Giang Trạch Dân và Thủ tướng Chu Dung Cơ những năm trước đây đã lần lượt tham dự Hội nghị các nhà lãnh đạo “10+3” và các Cuộc gặp gỡ các nhà lãnh đạo Trung-Nhật-Hàn. Trung Quốc đã đưa ra rất nhiều ý kiến mang tính chiến lược và kiến nghị thiết thực khả thi về hợp tác kinh tế khu vực Đông Á. Trung Quốc cho rằng, khung hợp tác “10+3” cần phải tôn trọng tính đa dạng trong tình hình thực tế của các nước và thực tế phát triển kinh tế mất cân bằng giữa các nước, tuân thủ nguyên tắc cùng tạo thuận lợi cho nhau, cùng có

lợi, tiến dần theo trình tự, coi trọng hiệu quả thực tế, kiên trì lấy hợp tác vốn có của ASEAN làm cơ sở, quan tâm đầy đủ tới lợi ích của các bên, đặc biệt là các nước vừa và nhỏ. Trung Quốc chủ trương các nước Đông Á thúc đẩy hơn nữa trao đổi và hợp tác trên các lĩnh vực kinh tế, tài chính, công nghệ thông tin, bảo vệ môi trường, hợp tác tiểu vùng và an ninh truyền thống.

Tại Hội nghị thượng đỉnh 10 +3 họp ở Phnompenh năm 2002, Trung Quốc đã đưa ra sáng kiến thiết lập khu mậu dịch tự do Đông Bắc Á, bao gồm Trung Quốc, Nhật Bản và Hàn Quốc. Để xây dựng FTA Đông Bắc Á trong bối cảnh các nước trong khu vực này chưa có thói quen hợp tác đa phương, Trung Quốc đề nghị thiết lập khu mậu dịch tự do Trung Quốc - Nhật Bản trước, trên cơ sở FTA song phương này sẽ mở rộng cho sự tham gia của Hàn Quốc. Tuy nhiên, ý tưởng này đã bị Nhật Bản né tránh.

Trung Quốc rất coi trọng hợp tác giữa ba nước Trung-Nhật-Hàn. Để thúc đẩy hợp tác kinh tế giữa ba nước Trung Quốc, Nhật Bản, Hàn Quốc, năm 2003, ba nước đã ký "Tuyên ngôn thúc đẩy liên hiệp hợp tác ba bên Trung-Nhật-Hàn", đã xác định khuôn khổ và hướng hợp tác của ba nước, và đồng ý tiến hành nghiên cứu mang tính khả thi đối với vấn đề xây dựng FTA 3 nước. Đây là một động thái thúc đẩy việc xây dựng Cộng đồng kinh tế Đông Bắc Á.⁽⁵⁾

Thủ tướng Trung Quốc Chu Dung Cơ từng đề nghị xây dựng cơ chế gặp gỡ giữa bộ trưởng kinh tế và thương mại ba

nước, nhằm tăng cường và phối hợp nhịp nhàng hợp tác giữa ba bên, xây dựng cơ chế đàm phán giữa các ban ngành giám sát chất lượng, kiểm định... giữa 3 nước, nhằm kịp thời phát hiện và giải quyết vấn đề, thúc đẩy quan hệ kinh tế thương mại phát triển lành mạnh, thúc đẩy hợp tác công nghệ thông tin giữa 3 nước, tăng cường giao lưu nhân dân 3 nước.

Hội nghị các nhà lãnh đạo Trung Quốc, Nhật Bản, Hàn Quốc tổ chức ngày 13-12-2008 tại tỉnh Fukuoka (Nhật Bản) với sự tham gia của Thủ tướng Nhật Bản Taro Aso, Thủ tướng Trung Quốc Ôn Gia Bảo và Tổng thống Hàn Quốc Li Miêng Pắc. Hội nghị diễn ra trong bối cảnh thế giới đang gặp cuộc khủng hoảng tài chính nghiêm trọng, kéo dài, khu vực Đông Bắc Á cũng đang phải đối mặt với nhiều vấn đề nổi cộm như khủng hoảng kinh tế, vấn đề hạt nhân Bắc Triều Tiên di vào ngõ cụt, Mỹ đang chuyển giao ban lãnh đạo..., và 3 nước Trung - Nhật - Hàn với vai trò là những nước đứng đầu khu vực đang cố gắng tìm cách khắc phục khó khăn kinh tế, đưa khu vực này thoát khỏi khủng hoảng, duy trì phát triển ổn định. Chính bối cảnh đó đã khiến cuộc gặp lần này thu hút sự quan tâm chú ý cao độ của dư luận 3 nước cũng như của khu vực và thế giới.

Trong Hội nghị lần này, ba bên đã ký kết một số văn kiện như: "Tuyên bố chung về quan hệ đối tác ba nước", "Kế hoạch hành động hợp tác Trung - Nhật - Hàn", "Tuyên bố chung về vấn đề tiền tệ, kinh tế quốc tế". Nội dung chủ yếu của "Tuyên bố chung về quan hệ đối tác ba nước" là đặt cơ sở vững chắc cho thúc đẩy

hợp tác giữa 3 nước. Tuyên bố xác định nền kinh tế của 3 nước có mối liên hệ chặt chẽ với nhau, cả 3 nước đều đối mặt với cơ hội và thách thức, đều có nguyện vọng và trách nhiệm chung trong việc kiến tạo hoà bình, phồn vinh và phát triển bền vững cho khu vực và thế giới. Ba nước sẽ cùng nhau hợp tác để thực hiện mục tiêu này. “Kế hoạch hành động hợp tác Trung - Nhật - Hàn” tập trung trên các lĩnh vực: chính trị, kinh tế, khoa học kỹ thuật và bảo vệ môi trường, văn hoá xã hội, hợp tác quốc tế. Trong đó xác định tăng cường hợp tác với ASEAN, củng cố vai trò chủ đạo của ASEAN trong hợp tác Đông Á, tăng cường đối thoại trong các công việc châu Phi, thúc đẩy hợp tác Đông Á... Tại Hội nghị này, Trung Quốc đã đưa ra kiến nghị 6 điểm gồm: (1) Tăng cường hiểu biết và phối hợp chính sách. (2) kết hợp chặt chẽ về kinh tế thương mại; (3) mở rộng hợp tác tài chính tiền tệ; (4) tăng cường hợp tác trên lĩnh vực xã hội; (5) thúc đẩy hợp tác phát triển bền vững; (6) tăng cường hợp tác với khu vực xung quanh.

Đánh giá về Hội nghị lần này, dư luận cho rằng 3 nước Trung - Nhật - Hàn đã gạt bỏ những rắc rối sang một bên để tìm kiếm sự đoàn kết. Hội nghị cấp cao 3 nước lần này đã đưa ra được kế hoạch hành động hợp tác giữa 3 nước, trong đó về chính trị, xây dựng cơ chế đối thoại 3 nước vững chắc; về kinh tế, nghiên cứu chung về khu mậu dịch tự do sẽ hoàn thành vào cuối năm 2008 và cuộc nghiên cứu sâu hơn sẽ được bắt đầu vào năm 2009. Chính phủ 3 nước sẽ tiếp tục hợp tác lẫn nhau trong lĩnh vực năng lượng,

tăng cường an ninh năng lượng khu vực và thế giới...⁽⁶⁾ Đây là một bước tiến mới trong tiến trình Hợp tác Đông Á cũng như xây dựng Cộng đồng kinh tế Đông Á.

Có thể thấy rằng, cơ chế “10+3” và Hội nghị các nhà lãnh đạo Trung Quốc - Nhật Bản - Hàn Quốc mà trong đó Trung Quốc đã và đang tích cực chủ động trong các hoạt động của cơ chế này đã góp phần thắt chặt hơn các hoạt động hợp tác khu vực Đông Á với nội dung cốt lõi là hợp tác kinh tế, đặt nền móng vững chắc cho việc thành lập Cộng đồng kinh tế Đông Á trong tương lai.

CHÚ THÍCH:

(1) Theo tin mạng Tân Hoa Xã, Hà Nội ngày 16-12-1998.

(2) Bài phát biểu của Thủ tướng Trung Quốc Ôn Gia Bảo tại Hội nghị các nhà lãnh đạo ASEAN và Trung, Nhật, Hàn lần thứ 8, ngày 29-11-2004.

(3) Tin mạng Nhân Dân, ngày 12-12-2005.

(4) Bài phát biểu của Thủ tướng Trung Quốc Ôn Gia Bảo tại Hội nghị các nhà lãnh đạo ASEAN - Trung Quốc, Nhật Bản, Hàn Quốc lần thứ 9 (ngày 12/12/2005)

(5) Bàn về cộng đồng kinh tế Đông Bắc Á. Tạp chí Châu Á - Thái Bình Dương đương đại (Trung Quốc) số 6 - 2005.

(6) Tổng hợp từ Tân Hoa xã, Nhân dân nhật báo và các báo khác của Trung Quốc ngày 13-14 tháng 12 năm 2008. TTXVN, TLTKDB 19-12-2008.